

Světlo přicházející do světa

Vánoční biblické úvahy

Tomáš Butta

Světlo přicházející do světa

Vánoční biblické úvahy

Tomáš Butta



Světlo přicházející do světa
Vánoční biblické úvahy

ThDr. Tomáš Butta, Th.D.

Jazyková korektura: Mgr. Jana Krajčiříková
Technická spolupráce: Bc. Jarmila Brynychová,
Mgr. Jitka Wendlíková
Sazba a obálka: Ing. Pavel Blažek, jpb
Tisk: Josef Sedláček Sprint Servis
Počet stran: 84

Vydala Církev československá husitská
Vydání první Praha 2026

Copyright © Tomáš Butta, 2026
ISBN: 978-80-7000-215-5

Na obálce je iluminace z utrakvistického Žlutického kancionálu z roku 1558.

Obsah

Úvodní slovo 5

Zachariášova modlitba v chrámě 7

Proč ztratil kněz Zachariáš hlas 9

Zachariášova píseň o Božím navštívení a příchodu Krista 12

Předpověď narození Ježíše Krista 16

Setkání Alžběty a Marie 20

Mariin vděčný chvalozpěv o Boží moci a milosrdenství 24

Josef přijímá Marii a Krista do svého domu a srdce 28

Izajášova píseň o příchodu Krista 31

Micheášovo proroctví o Betlému 36

Betlémy ztvárňují Boží příchod do našeho světa 40

Betlém místem Boží přízně a narození Spasitele 44

Nenápadný příchod Krále světa do dějin 47

Vánoční poselství o počátku, Boží slávě a pokoji 52

Zjevený a skrytý Kristus 55

Slovo, znamení, hudba a obdarování Vánoc ... 59

Andělský zpěv o Boží slávě a pokoji 62

Rozpoznávat v Betlémském dítěti prapůvodní zdroj světla a našeho života 65

Vzešlo nad tebou světlo Hospodinovy slávy ... 70

Králové mu přinesou dary a budou se mu klanět 74

Nový Adam uprostřed stvoření 77

Z výkladové a další literatury 83

Úvodní slovo

Předkládaná sbírka biblických úvah se soustřeďuje na vánoční poselství o narození Ježíše Krista podle svědectví Bible. V něm Světlo přichází do našeho světa.

Základem a podkladem této vytvořené sbírky jsou kázání a výklady biblických oddílů, zejména z posledních let, pronášené ve vánočním čase.

Zřejmá je zde souvislost adventního poselství s vánočním, do kterého přechází a v němž se odkrývá jeho naplňující smysl. V Ježíši Kristu se lidské očekávání stává Božím naplněním.

K vánoční události Ježíšova narození přistupuji s trojím zřetelem. I přes časovou vzdálenost se jedná o příběh, který nás zcela osobně oslovuje. Lze jej číst, naslouchat mu a vnitřně mu porozumět jen sluchem srdce a zrakem víry.

Vánoční události dosvědčené v Bibli jsou především četbou a poselstvím určeným pro křesťanskou církev, pro konkrétní společenství věřících. V církvi je vánoční evangelium vyhlašováno, slaveno a narozený Ježíš je právě zde poznáván, přijímán a vyznáván.

Současně je vánoční evangelium univerzálně lidské a událost narození má vztah k univerzu – k celku světa a veškerému stvoření.

Úvahy jsou vždy zakončeny slokou či slokami některé vánoční písně ze Zpěvníku Církve československé husitské i z dalších starších i novějších písňových pramenů. Písně jsou zvěstováním, vyznáním i modlitbou.

Tato sbírka je nabídnuta k rozjímavému čtení, k biblickému vzdělávání i k inspiraci pro kazatelské náměty a k dalšímu rozvíjení poselství vánočního evangelia.

S přáním vánočního světla, pokoje a radostné naděje v hojnosti

Tomáš Butta
patriarcha Církve československé husitské

Vánoce L. P. 2025

Zachariášova modlitba v chrámě

„Anděl mu řekl: ´Neboj se, Zachariáši, neboť tvá prosba byla vyslyšena; tvá manželka Alžběta ti porodí syna a dáš mu jméno Jan. Budeš mít radost a veselí a mnozí se budou radovat z jeho narození.´“ L 1,13-14

Začátek událostí, vztahujících se k narození Ježíše Krista, jak nám je vypráví evangelista Lukáš, je soustředěn do chrámu (L 1,5-23). Hospodinův chrám v Jeruzalémě byl středem života židovské společnosti jako celku a jako rodin i jednotlivců. Proto je symbolem tohoto evangelisty býk, neboť začíná své vyprávění událostí v chrámu, kde se konaly oběti. Jeruzalémský chrám jako centrum náboženského života izraelského lidu byl místem, kde zaznívaly společné i osobní modlitby. V chrámu se odehrává příběh kněze Zachariáše a jeho manželky Alžběty. Oni byli vyvoleni, aby se stali rodiči Jana Křtitele. Ten se stal předchůdcem Ježíše Krista a měl za úkol připravovat lidi na jeho příchod a setkání s ním.

Chrámy jsou nepřehlédnutelné svojí architektonickou, kulturní a historickou hodnotou. Jsou však především místem setkávání s neviditelným Bohem. Jsou prostorem pro naše modlitby společné i osobní a mají být prostoupeny naší vytrvalou vírou a živou nadějí, kterou se vyznačovali i kněz Zachariáš a jeho žena Alžběta, rodiče Jana Křtitele.

Kněz Zachariáš konal službu Bohu, účastnil se bohoslužeb, obětních shromáždění, zpíval žalmy a pronášel modlitby. Ale měl i docela osobní přání, osobní modlitbu. Přál si, aby se mu narodil syn. Kněžství bylo totiž ve Starém zákoně rodové. Kněžskou službu konali potomci z pokolení Levi. Ve Starém zákoně se jméno Zachariáš vyskytuje vícekrát a často se takto jmenují právě kněží (2 Pa 24,20; 2 Pa 29,13; Neh 12,41). A jeho manželka Alžběta, jak je uvedeno, pocházela z rodu Áronova (L 1,5), tedy dokonce velekněžského. Kněz Zachariáš si velice přál, aby měli potomka, který bude pokračovat v jeho dráze a zasvětí svůj život kněžské službě, službě Bohu.

Stále jako by se zdálo, že ho Bůh v tomto osobním přání neslyší. A náhle k němu zaznělo: „Zachariáši, tvá prosba byla vyslyšena“ (srov. Ž 31,23). Zdá se nám někdy, že nás Bůh neslyší, že našim přáním a prosbám nevěnuje svůj zájem. Ale když Bůh náhle splní to, co si člověk přál, pak se diví a nechce tomu uvěřit. To byl případ Zachariáše. Úplně z toho oněměl, ztratil řeč. Nebyl schopen ani slova. Za čas se v této kněžské rodině skutečně narodil chlapec, který dostal jméno Jan. Nakonec se nestal knězem, ale prorokem. Byl to Jan Křtitel. Ten měl zcela zvláštní úkol a mimořádné postavení v dějinách spásy (srov. L 7,28). Stal se připravovatelem na setkání s Ježíšem Kristem. Můžeme říci, že církev má svým způsobem plnit úlohu Jana

Křtitele. Máme být připravovateli na setkání s Ježíšem Kristem a spolehlivě lidem ukazovat cestu k němu i dnes.

„Otevřete brány hradeb kamenných,
otevřete brány hradeb srdcí svých,
otevřete, aby mohl dál.
Nechte všeho, nechte obav, starostí,
připravujte cestu jeho království,
připravujte cestu, aby vejít mohl slávy Král.“

/Svítá, č. 239, 1. sloka/

Proč ztratil kněz Zachariáš hlas

„Anděl Zachariášovi odpověděl: ´Já jsem Gabriel, který stojí před Bohem; byl jsem poslán, abych k tobě promluvil a oznámil ti tuto radostnou zvěst. Hle, oněmíš a nepromluvíš až do dne, kdy se to stane, poněvadž jsi neuvěřil mým slovům, která se svým časem naplní.´“ L 1,19-20

K adventnímu předvánočnímu poselství patří Jan Křtitel, předchůdce Ježíše Krista. Ústní tradice nám zachovala i příběh o Janově narození a o jeho matce Alžbětě a otci knězi Zachariášovi. V 1. kapitole Lukášova evangelia je příběh o tom, jak Zachariáš ztratil hlas (L 1,5-23).

Ztratit hlas není nic příjemného. Zpravidla se nám to může stát, když nastydneme, chytíme nějakou nemoc, bolí nás v krku a jen ztěžka můžeme

mluvit. Místo jasného a zvučného hlasu jen chrapot a sípání. Je to nepříjemné například pro zpěváka, který musí z takového důvodu odříci i koncert. Také farář má jako hlavní pracovní nástroj hlas. Vyžaduje se od něho hlasitě pronesené kázání, které všichni uslyší, a to i ti ve zcela poslední lavici. Očekává se, že krásným a čistým hlasem zazpívá liturgii. Když hlas přestane fungovat z důvodu nachlazení, tak je to úplná katastrofa. Chceme mluvit, ale nejde to. Hlas nás neposlouchá.

To se stalo také knězi Zachariášovi. Nemohl se nahlas modlit, nemohl vykládat lidem Zákon, nemohl chválit Boha a zpívat žalmy, které by se nesly prostorem chrámu, jak byl zvyklý. Ale důvod, proč ztratil hlas, spočíval v něčem jiném, než bylo běžné nachlazení. Důvody ztráty hlasu církve mohou být několikeré. Můžeme si uvést trojí důvod, proč církev a její služebníci mlčí a není slyšet jejich hlas.

Tím prvním důvodem je ztráta svobody projevu. Nemůžeme mluvit, když nás někdo jiný umlčí. Totalitní režim si nepřeje, aby církev mluvila, aby jí byl dán otevřený prostor. Její hlas a slovo jsou považovány za nežádoucí. Ale i v sebevětším omezování veřejného projevu se přece jen prostor najde. I když mnozí mlčí, někteří křesťané přece jen v odvaze projevují svůj názor a zaznívá nepřeslechnutelně jejich hlas, jak nás o tom přesvědčují dějiny.

Vedle tohoto vnějšího důvodu k mlčení církve je i vnitřní důvod – ztráta víry. Kněz Zachariáš

Betlém místem Boží přízně a narození Spasitele

„Jakmile andělé od nich odešli do nebe, řekli si pastýři: ´Pojďme až do Betléma a podívejme se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil.´“

L 2,15

Asi těžko bychom si dokázali představit vánoční svátky bez betlémů. Lidé je po staletí vyřezávají, malují, lepí, skládají, vyrábějí a zhotovují z nejrůznějšího materiálu. Chrámové i lidové betlémy přinášejí radost dětem i dospělým. V kostele Církve československé husitské v Praze 7-Holešovicích se nachází betlém, jehož autorem je výtvarník a jazzový hudebník Jiří Jelínek. Zvláštností je, že mezi postavami je i husitský král Jiří z Poděbrad.

Název „betlém“ nám již splynul s obrazem narození Ježíše. Betlém, to je ale starobylé městečko, o kterém se dovídáme z Bible. Původně to ani město nebylo, ale spíše vesnice na pahorcích v Palestině. Je zmiňován už v první knize Mojžíšově v době izraelských praotců (Gn 35,16-17; 48,7). Později byl za krále Rechabeáma opevněn (2 Pa 11,6). Malebnost tohoto místa umocňuje terasovitý terén, domy z bílých kamenů, zelené palmy a na přilehlých pláních pasoucí se ovce a pole s obilím. Takový je po staletí obraz Betléma, který doslova znamená dům chleba, hebrejsky „Bet lechem“.

Přes nepatrnost a malost tohoto místa byl Bet-

lém nazýván královským městem, neboť odtud pocházel izraelský král David (1 Sa 16,4). A pro nás křesťany je toto místo spojeno s narozením Ježíše. Proto se zde nacházejí starobylé chrámy. V jednom z nich je jeskyňka vyzdobená hvězdou a světly. Dlouhá historie, ale i současnost tohoto městečka není vůbec poetická a idylická. Betlém, jako každé jiné město nebo vesnice, je součástí tohoto našeho světa a má svá temná zákoutí.

Přesto můžeme ve víře vidět Betlém jako místo zvláštní Boží přízně. A ti, kteří přicházejí do Betléma, tuto přízeň mohou v plnosti zakoušet a radovat se z ní.

Do Betléma přichází Marie. Nejde sama, doprovází ji Josef. Měli za sebou velmi náročnou cestu. Mohli si říkat: „Co si to ten římský vládce vymyslel? Proč musíme jít právě do Betléma, do města, kde kdysi dávno žili naši předci? Proč jsme nezůstali v Nazaretě?“ V noci se jim po příchodu právě do tohoto města narodilo dítě. V tu chvíli se stal Betlém středem dějin a času. Naplnilo se proroctví starozákonního proroka Micheáše, který před staletími oznamoval: „A ty, Betléme v zemi judské, zdaleka nejsi nejmenší mezi judskými rody, neboť z tebe vzejde vévoda, který bude pastýřem mého lidu Izraele “ (Mi 5,3). Současně bylo splněno zaslíbení dané Božím poslem Marii: „Tvé dítě bude Synem Nejvyššího“ (L 1,32). Evangelista Lukáš napsal zprávu o narození Ježíše jako o události světo-

vých dějin. Proto je jmenován římský císař Augustus i další místní držitelé moci. Svým významem přesahuje narozené dítě všechny izraelské krále, ale i ty nejmocnější vládce tohoto světa.

Nehostinná stáj a tmavá jeskyně je místem, kde se tento Syn Nejvyššího jako člověk narodil. Tam je zakoušena Boží sláva a Boží přízeň je zvláštním způsobem nám lidem zcela blízko. Tam, kde je Bůh v Kristu, tam je vnitřní jas a světlo bez ohledu na všechny vnější nepříznivé okolnosti.

Podle svědectví evangelisty Lukáše přicházejí do Betléma další lidé. A to jsou pastýři, kteří tam na Boží pokyn spěchají. Betlém znali. Bylo to pro ně obyčejné město. Nic zvláštního. Pastýři žili na pláních nedaleko tohoto města svým každodenním životem. Jejich život nebyl příliš radostný. Byli plni obav, nejistoty i smutku v duši, tak jako i my žijeme s nejistotou a obavami, co může přinést budoucnost. A právě oni slyšeli: „Nebojte se …oznamuji vám radost. Jděte do Betléma." A oni přijímají pozvání a jdou do Betléma. Říkají si: „Pojďme až do Betléma a podívejme se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil" (L 2,15). I oni směli v Betlémě zakusit nezměrnou Boží přízeň a přijmout zvláštní obdarování, které se stalo viditelné narozením Ježíše Krista. Je to dar od Boha, který nikdy nezevšední. Lesk a záře svaté noci se sice za čas vytratí, ale Ježíš jako pravé světlo našeho života s námi chce zůstat.

Do Betléma putovali Josef s Marií, spěchali tam pastýři. Do Betléma jsme zváni také my. Betlém není místem jen na mapě našeho světa. Někde od nás velmi daleko. Betlém je tam, kde je přítomen Ježíš, kde šíří vnitřní jas a světlo. Nezáleží na tom vnějším, co my lidé považujeme za velké a významné, ale na Boží blízkosti v Ježíši Kristu. Kde je blízko on a jeho láska, tam i lidé mají k sobě blíž.
Ať i my nalezneme ve svém životě Betlém. Ať se setkáme s Boží láskou v Ježíšovi. A toto jedinečné vánoční obdarování ať přijímáme s otevřeným srdcem, důvěrou a vděčnou vírou, jako Marie, Josef a betlémští pastýři.

„Čas radosti, veselosti opět nám nastává,
Bůh z milosti a štědrosti Syna svého dává.
V městečku Betlémě, v jesličkách na seně
leží malé pacholátko na zimě.“

/Zpěvník CČSH, č. 216, 1. sloka/

Nenápadný příchod Krále světa do dějin

„Stalo se v oněch dnech, že vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl po celém světě proveden soupis lidu. Tento první majetkový soupis se konal, když Sýrii spravoval Quirinius. Všichni se šli dát zapsat, každý do svého města. Také Josef se vydal z Galileje, města Nazareta, do Judska, do města Davidova, které se nazývá Betlém, poněvadž byl

z domu a rodu Davidova, aby se dal zapsat s Marií, která mu byla zasnoubena a čekala dítě. Když tam byli, naplnily se dny a přišla její hodina. I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechou.“ L 2,1-7

Příběh z Bible o narození Ježíše, který zaznívá během půlnoční bohoslužby, je jedním z nejznámějších z této Knihy knih (L 2,1-14). Ačkoliv nás od něj dělí časová vzdálenost více než dvou tisíc let, stále poutá naši pozornost a vyvolává fantazii i uměleckou tvořivost, ať již slavných umělců nebo dětí.

Je v něm totiž obsaženo všechno podstatné, co ke křesťanským Vánocům patří – Ježíš jako narozené dítě v jeslích, nad ním s láskou se sklánějící rodiče Josef a Marie. Na betlémských svazích odpočívají stáda ovcí a u nich bdí pastýři. A vše obestírá tajuplná tmavá noc plná jasných zářivých hvězd.

V příběhu, jak jej zaznamenal evangelista Lukáš, vystupují dva vládci. Na jedné straně je římský císař, který vládne v tomto světě. Druhým vládcem je Ježíš jako představitel Božího království, které není z tohoto světa (J 18,36). Zatímco císařové a panovníci světa jsou vidět, Ježíše je možné přehlédnout. Jeho narození a příchod na svět je zdánlivě stranou velkých událostí a světových dějin. Dějiny světa na první pohled píšou ti mocní a vlivní, kteří žijí v palácích. Jako je císař Augustus, který vydal příkaz a vše se hned v jeho říši dalo do po-

hybu. Ale do dějin vstupují a ovlivňují je i ti, kteří pocházejí z prostých poměrů. Například některé význačné osobnosti našich národních dějin – buditelé a spisovatelé – pocházeli z velmi prostých poměrů. Narodili se například v dřevěné chalupě. Dr. Karel Farský stál na počátku naší novodobé husitské církve ve 20. letech minulého století a byl jejím prvním biskupem-patriarchou. Narodil se v Podkrkonoší na odlehlém místě v prostém venkovském dřevěném stavení.

Ale Ježíš Kristus, zakladatel celého křesťanství – Církve všech dob a míst – se narodil ještě v prostších a chudších podmínkách. Neměl ani střechu nad hlavou, jak píše evangelista Lukáš (L 2,7). Už tyto podmínky a okolnosti narození představují Ježíšovu skromnost a pokoru i jeho snášení nepochopení a odmítání, kterému byl jako dospělý vystaven. Ježíš jako Král Božího království je nesrovnatelně mocnější než kterýkoliv pozemský císař a král. A přesto se pro něho nenašlo místo pod střechou. Jaké místo mu vyhradíme my? Někde zcela na okraji? Anebo mu dáme místo ve svém srdci, jako mu toto místo dali Marie, Josef, pastýři a mnozí další, kteří ho poznali a přijali?

Ve vánočním příběhu evangelista Lukáš zaznamenává tehdejší starověké sčítání obyvatel a soupis majetku. Setkávají se tak dva pohledy na svět a lidský život. Ten první spočívá ve snaze vše popsat a zachytit čísly a co nejpřesnějšími údaji. Ale všechno se zachytit čísly a přesnými údaji nedá.

Světu čísel a statistik se vymyká nezachytitelný vnitřní svět. Člověk není přece pouze nějaký statistický údaj a jeho hodnota není jen v tom, co má, co vlastní. Každý člověk má svoji zvláštní cestu, svůj osobitý životní příběh. A navíc lidský život přesahuje směrem k tomu, co je věčné. Člověk je otevřen věčnému Bohu a jeho sdělení. Tak jako tomuto sdělení shůry byli otevřeni pastýři. Betlémští pastýři měli nejen otevřené oči a sluch, ale i srdce. Dovedli naslouchat Božímu poselství. Uslyšeli poselství anděla: „I pro vás přišel Kristus. V tomto dítěti můžete i vy vidět a přijmout svého Spasitele a Krále." Na rozdíl od betlémských pastýřů naše cesta k Bohu je mnohem komplikovanější. Přesto i my jsme zváni k tomuto Světlu v temnotách. I pro nás přece platí: „To Světlo ve tmě svítí a žádné temnoty ho nemohou pohltit" (J 1,5).

A ještě si povšimněme, že ve vánočním příběhu hraje zvláštní roli hudba. Narození a příchod Krále je provázeno vznešenou hudbou. Nevíme, jakou hudbu slyšeli pastýři, kteří byli obklopeni nebeským orchestrem. Jako první však zaslechli slova vánočního refrénu, který zaznívá až do našich dní. Melodie vánoční hudby a písní se mění, ale tato slova vánočního refrénu zůstávají stále stejná. „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi" (L 2,14). Právě tento nádherný a nepřeslechnutelný zpěv slávy a pokoje je podle svědectví Bible spojen s narozením Krále Ježíše – Betlémského

dítěte, které by možná lidé přehlédli. Vždyť jeho narozením, jeho životem a jeho službou druhým je oslaven Bůh a nabídnut nám lidem vzácný pokoj a smíření.

V našich dnech, naplněných všedními starostmi a stresujícími povinnostmi, potřebujeme občas prožít slavnostní chvíle, které člověka povznášejí. V životě plném rychlého tempa, neklidu i rozporů potřebujeme vnitřní pokoj a zklidnění. Právě o Vánocích, naplněných poselstvím evangelia, můžeme zakoušet slavnostní okamžiky a vnitřní pokoj. Vždyť proto se Ježíš narodil a přišel, aby Boží Světlo a Láska vstoupily do našeho světa a zůstávaly v Ježíši Kristu zde s námi.

„Za císaře Augusta Panna porodila
Pána Ježíše Krista, jehož matkou byla.
Zpívejme a chvalme Otce nebeského,
jenž z veliké milosti seslal nám Syna svého.

My k tobě voláme, uslyš naše hlasy.
Srdcem svým tě žádáme, dej pokojné časy
smutnému věrnému lidu křesťanskému,
bychom chválu vzdávali vždy Otci nebeskému.“

/Husitská píseň podle Jistebnického kancionálu, Tranovského kancionál, č. 100, 1. a 4. sloka/

Vánoční poselství o počátku, Boží slávě a pokoji

„A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi. Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy."

J 1,14

„… a sláva Páně se rozzářila kolem nich."

L 2,9

Vánoce jako svátky narození našeho Pána Ježíše Krista souvisejí s počátkem. Obracejí naši pozornost k tajemství počátku. Podle evangelisty Matouše tento počátek, podle jím sepsaného Ježíšova rodokmenu, sahá k Abrahamovi (Mt 1,1), k praotci židovského národa, ale také praotci všech věřících (Ga 3,6-7). Podle evangelisty Lukáše je počátek v Adamovi, člověku či lidství, kterým začíná Ježíšův rodokmen (L 3,38). Adam není jedinec žijící v nějaké konkrétní době, ale znamená lidstvo jako takové. U evangelisty Jana jde o počátek celého stvoření, celého světa, kdy Ježíš byl na počátku všeho jako věčné Slovo (J 1,1), světlo a život všech (J 1,4-5).

Vánoční příběh narození Ježíše se podle evangelisty Lukáše začíná odvíjet ve chvíli, kdy tehdejší římský císař Augustus vydal příkaz k soupisu všech obyvatel, kteří žili na území jeho říše. Řečeno je „po celém světě" (L 2,1). Ježíšovo narození je tak součástí dějin celého světa. Je zde užit řecký

Mnohé lidi proto Ježíš pohoršil a zklamal, pastýře však nikoliv. Ježíš byl těmto prostým lidem blízký. Pastýři spatřili na tváři Betlémského dítěte tvář Boží. Jen tito prostí, pokorní lidé víry smějí vidět Boha.

Přijímejme tedy i dnes ve složité době Boha a Ježíše Krista prostě, jednoduše, s důvěrou a pokorou, tak jako ho přijímali a radovali se z jeho narození betlémští pastýři. Mistr Jan Hus uváděl, že Boha poznávají lidé trojím způsobem. Jednak světci – svatí ve chvíli milosti bezprostředním zřením, vědci svým rozumem, ale též lidé pouhou prostou vírou. O těch, kterým Bůh odhalil své tajemství, říká Ježíš: „Velebím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a rozumnými, a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče, tak se ti zalíbilo“ (Mt 11,25). A připojme i radostné ujištění z Janova evangelia: „Těm pak, kteří ho přijali, dal moc stát se Božími dětmi.“ Kéž tato výsada platí i o nás.

„Josef nadarmo v Betlémě,
hledal nocleh Pánu země;
nikdo neměl místečka
pro tohoto poutníčka.

Tehdy matka v noční době
zvolila chlév za byt sobě.
A v kouteček nejnižší
sestoupil Pán nejvyšší.“

/Zpěvník CČSH, č. 232, 4. a 5. sloka/

Slovo, znamení, hudba a obdarování Vánoc

„Pastýři se pak navrátili oslavujíce a chválíce Boha za všechno, co slyšeli a viděli, jak jim to bylo řečeno." L 2,20

Základem křesťanských Vánoc je dobré slovo. Toto dobré slovo je od Boha. Bůh je zdrojem tohoto slova (J 1,1). Aby tato skutečnost byla zdůrazněna, že se nejedná o žádný lidmi vymyšlený příběh, jsou nositeli tohoto poselství Boží poslové – andělé. Jak je to vyjádřeno v Lukášově evangeliu (L 2,9-11). Je to zpráva z nebes. Až teprve na dalším stupni jsou nositeli této zprávy o příchodu a narození Ježíše také lidé. Jsou to nejprve prostí pastýři. Ti to všude rozhlašovali, vyprávěli o tom a lidé, kteří to slyšeli, se tomu divili (L 2,18).

Se slovem je spojeno znamení. Bůh dává lidem různá znamení, aby ho poznali. V Bibli jsou dosvědčena nejrůznější znamení, která viditelně provázejí slovo a poselství od Boha (Gn 1,14; Gn 9,13.17; Ex 4,28.30; Ex 31,13.17; Iz 7,14 aj.). Ale taková znamení dokážeme vidět jen očima víry. Není jiné Boží vánoční znamení než dítě v jeslích, než Ježíš sám. Ten, který se stal dítětem, člověkem. „Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi," jak je to vysloveno v Janově evangeliu (J 1,14). Znamením Boží přítomnosti je Ježíš, jeho fyzická přítomnost v jeslích a plenkách (L 2,12). A to ve své lidské křehkosti, zranitelnosti a vydanosti.

Na toto vánoční slovo a znamení je odpovědí zpěv a hudba. Je to oslavný zpěv a velebná chvála. Toto k Vánocům skutečně patří, neboť prostý příběh o narození Ježíše inspiruje skladatele v různých dobách. V Lukášově evangeliu se hovoří o nebeské hudbě na výsostech (L 2,13-14). To je překrásná harmonická nebeská hudba, kterou se obírají andělé a která je lidskému sluchu v plnosti nedostupná. Přesto její odraz je zřejmý v dílech některých hudebních skladatelů a umělců. Ale současně hrají a zpívají i pastýři. Svým lidovým zpěvem oslavovali Boha ve své upřímnosti a bezprostřednosti (L 2,20). Zde mají v biblickém příběhu zdroj mnohé vánoční koledy oslavující narození Ježíše Krista.

Můžeme si však položit otázku: Kde jsou ve vánočním příběhu Bible dárky? V tomto příběhu jako by dárky chyběly. Důležité je Boží slovo – andělské poselství i lidská slova – vyprávění a zvěstování. Pastýři o všem vypravují a jsou prvními evangelisty – zvěstovateli poselství o Ježíšovi a chválí zpěvem Boha. Vždyť Bůh je především tím, kdo nám dává dar v Ježíši Kristu. V Janově evangeliu čteme: „Z jeho plnosti jsme byli obdarováni my všichni milostí za milostí“ (J 1,16). Za tento dar je možné Boha jen chválit a děkovat mu. Přesto k Vánocům dárky patří. A dárky či dary se ve vánočním evangeliu také vyskytují. Později přece přinášejí Kristu své dary mudrci – zlato, kadidlo a myrhu (Mt 2,11).

Ty však působí velmi neprakticky. Tyto dary mají předně symbolický význam, neboť je takto uctěn Ježíš Kristus jako Král. V Bibli to sice výslovně uvedeno není, ale můžeme to domýšlet. Právě pastýři mohli donést něco potřebného a praktického. Jestliže bohatí lidé zavřeli před Josefem a Marií své domy, chudí pastýři se s nimi podělili a v nouzi je určitě nenechali. A pastýři jistě dali Ježíšově rodině to, co potřebovala. V křesťanské církvi byla od počátku spontánně rozvinuta dobročinnost, štědrost a pomoc potřebným (2 K 9,7). I když to není přímo ve vánočním příběhu, vyplývá to z něho. Dobročinnost není jen záležitostí církví a křesťanů, ale mnoha lidí dobré vůle. V naší zemi, v naší společnosti se v různých situacích zřetelně projevuje. Je to patrné na sbírkách pro postižené povodněmi nebo pro hendikepované i při dalších příležitostech, jako je třeba potravinová sbírka. Lidé, když se ocitají v těžkých a obtížných situacích, vzbuzují v lidských srdcích soucit, touhu pomoci a utrpení a strádání druhých alespoň zmírnit. S Vánocemi je spojeno slovo, hudba, ale i touha pomoci druhým a udělat jim radost.

O Vánocích se můžeme radovat z dobrého Božího i lidského slova, z daru hudby i z projevů vzájemného obdarování. Ať nás Bůh vede v našem životě světlem Kristovy lásky, které o Vánocích vstoupilo do našeho světa.

„Ve stáji děťátko chudé sní,
hle, jaký to děje se div.
Bůh dal mu slávu a království,
svět není už, jaký byl dřív.

To přišel na zem k nám Boží Syn,
hle, jaký to děje se div,
ukázat cestu všem ztraceným,
svět není už, jaký byl dřív.“

Refrén:
Sláva na výsostech Bohu a lidem na zemi pokoj.“

/Svítá, č. 365, 1. a 2. sloka/

Andělský zpěv o Boží slávě a pokoji

„Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi, Bůh v nich má zalíbení.“ L 2,14

Ve čtení vánočního evangelia podle Lukáše zaznívá andělské Gloria. „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi.“ Při Kristově narození zpívají nebeské zástupy andělů, ale zpívali i prostí pastýři. „Pastýři se pak navrátili oslavujíce a chválíce Boha za všechno, co slyšeli a viděli“ (L 2, 20). Vánoční svátky neodmyslitelně prostupuje radostný zpěv a oslavná hudba. A to na jedné straně dokonalá profesionální hudba – napodobující nádhernou harmonii nebeských sfér a andělů. A na druhé straně lidové koledy, připomínající spontánní chválení Boha prostými pastýři z bet-

lémských pastvin. Tyto lidové zpěvy v sobě skrývají hloubku, krásu i radost.

Melodie vánočních písní i doprovodné nástroje se mění, ale motiv a obsah vánočního zpěvu zůstává stejný. Tento obsah vyjadřuje zřetelně andělský chvalozpěv. O čem to vlastně andělé nad Betlémskou stájí zpívají? Jejich chvalozpěv se skládá ze dvou částí. První se týká nebe – oblastí, které jsou člověku nepřístupné, a druhá část se týká naší země. První část se vztahuje k Bohu, druhá se týká nás lidí. „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi." Většinou se těmto slovům rozumí jako přání. Jenže tento chvalozpěv zaznívá právě ve chvíli narození Ježíše Krista. Tím okamžikem, kdy Kristus přichází do našeho světa, na naši zem, kdy se děje div Synova vtělení, je Bůh oslaven a pravý pokoj se stává skutečností. Vždyť Ježíš Kristus celým svým životem oslavil Boha a přináší lidem pravý pokoj.

Chvalozpěv začíná slovy: „Sláva na výsostech Bohu" – Gloria in excelsis Deo. Sláva – jinými slovy nádhera, velebnost, velkolepost patří k Boží podstatě. „Svou slávu jsi vyvýšil nad nebesa," čteme v jednom z žalmů (Ž 8,2). Celý vesmír, jeho dílo, svědčí o Boží slávě: „Nebesa vypravují o Boží slávě," slyšíme v jiném žalmu (Ž 19,2). Tato Boží sláva se zjevuje mimořádným způsobem při Kristově narození. On je tím, komu náleží sláva a kdo má být oslavován.

Druhá část andělského chvalozpěvu zní: „A na zemi pokoj mezi lidmi.“ Vánoční evangelium mluví o pokoji, který je pro nás tolik nezbytný. Tam, kde jsou konflikty, kde je napětí, tam má člověk strach, žije v neustálé nejistotě a neklidu. Slovo „pokoj“ v Bibli – hebrejsky šálom – neznamená jen dobu, kdy lidé na sebe přímo neútočí. Jeho smysl je mnohem hlubší a širší. Znamená plnost života, dokonalost, spokojenost, blaženost, štěstí, soulad, harmonii. Vnější mír – klid zbraní nastolil v té době pomocí politické moci a vojenské převahy římský císař Augustus. Pravý pokoj nám přináší Kristus.

Kristův mír, o kterém se mluví v Bibli, má trojí rozměr. Jedním z nich je mír mezi lidmi. Jde o pokoj mezi manželi, mezi rodiči a dětmi, mezi sourozenci, mezi sousedy, mezi příbuznými, mezi lidmi různých vyznání, mezi lidmi odlišných názorů, jiného pohledu na svět, pokoj mezi lidmi, kteří se až příliš znají, anebo naopak mezi lidmi, kteří se neznají vůbec a bezdůvodně se nenávidí. Nemůže mít pokoj s druhými ten, kdo ho nemá sám v sobě. Mír v sobě – to je ten druhý rozměr. Náš vnitřní neklid se projevuje v našem vztahu k druhým. Nejhlubším, třetím rozměrem pokoje je mír a smíření s Bohem. „Naše srdce je nepokojné, dokud nespočine v tobě, Bože,“ jak to vyslovil církevní učitel Augustin. Tento mír v srdci pramení z jistoty, že mne Bůh miluje, že i za mnou poslal svého Syna.

On pro mě přijal jesle i kříž. Přišel jako dítě, aby si mě svou láskou navždy k sobě připoutal. Vánoční Ježíš nám přináší mír. Přichází k nám s pozdravem „Pokoj vám." A tento pokoj, vírou přijímaný, se má šířit mezi námi.

Andělský zpěv, který se nese z betlémské krajiny do celého světa, je radostný. Narození Ježíše Krista je důvodem k opravdové radosti. Tuto radost můžeme vyjadřovat i my svým zpěvem o Boží slávě a pokoji.

„Andělské již sbory pějí, narodil se králů Král,
Bohu sláva, mír na zemi, lidem spásu přichystal.
Celá země jej slaví, zpěvy andělské jej chválí,
temnou nocí zní až k nám: Narodil se Kristus Pán."

/Evangelický zpěvník č. 480, 1. sloka/

Rozpoznávat v Betlémském dítěti prapůvodní zdroj světla a našeho života

„V něm byl život a život byl světlo lidí."
J 1,4

„Bylo tu pravé světlo, které osvěcuje každého člověka, to přicházelo do světa." J 1,9

Na Hod Boží vánoční čteme zpravidla z 1. kapitoly Janova evangelia. Je to třetí z tradičních vánočních biblických textů vedle svědectví Lukášova evange-

lia o pastýřích a Matoušova evangelia o mudrcích či králích.

Poselství z úvodu Janova evangelia, tzv. Prologu, nám přináší naději, že světlo ve tmě svítí a žádné temnoty jej nemohou pohltit. Současně se zde dovídáme, kdo je Ježíš – je zdrojem světla a života. A kdo máme být my – Božími dětmi.

Ačkoliv se v Prologu o Ježíšovi jmenovitě nehovoří, nezazní jeho jméno, je zřejmé a jasné, že se jedná právě o něho. Je označován jako „pravé světlo" (J 1,9). V Janově evangeliu se hovoří o vánoční události, o narození Ježíše Krista, jako o světle přicházejícím do světa. „Bylo tu pravé světlo, to přicházelo do světa." Tato událost narození Ježíše – vtělení Božího Syna – má univerzální platnost, světový či kosmický dosah. Příchod Krista se týká celého světa a všech lidí. Tak jako Slunce, jehož světlu a paprskům je vystavena celá Země, svítí na všechny a týká se všech.

Vánoce se nějakým způsobem dotýkají všech lidí. V Janově evangeliu je to vyjádřeno takto: „Bylo tu pravé světlo, které osvěcuje každého člověka, to přicházelo do světa." Vánoce se vztahují k posvátnosti života, tajemství zrození. Všechna barevná, zářící a blikající světla a světélka, kterými zdobíme své prostředí doma i venku, odkazují k prapůvodnímu zdroji světla. Ježíš je někým, koho jsme již dávno, v hloubi svého nitra a života, znali, zakusili jsme jeho světlo, ale na kterého jsme

zapomněli, od kterého jsme se vzdálili. Zapůsobila na nás a ovlivnila nás jiná světla a někdy nás obklopila a pronikla námi i tma. Ale tato tma nás nemůže pohltit, neboť toto světlo stále svítí a v Kristu se k nám znovu přibližuje.

Ježíš nepřišel do ideálního, harmonického a dokonalého světa, ale naopak do světa složitého, neprůhledného, někdy nesmyslného, dokonce zlého a temného, projevujícího se krutostí, fanatismem a nelidskostí. A přesto, Vánoce jsou poselstvím o světle, které žádná temnota nemůže pohltit!

I když se na první pohled a vnějšímu zraku může Betlémské dítě Ježíš jevit jako slabé a bezmocné, je v něm naopak velká síla a moc. Církevní otec Augustin to v jednom ze svých vánočních kázání vyjádřil takto: „Kristova slabost je naší silou, mlčení Krista nemluvněte je naší výmluvností a Kristova nouze je naší hojností“ (*Vánoční kázání, s. 232*). V Prologu Janova evangelia je tajemství Ježíšovy jedinečnosti představováno takto: Proroci předávali Boží slovo, ale on sám je tím Slovem, které se stalo tělem. Jan svědčí o světle, ale Ježíš sám je světlem. V něm je světlo (J 1,4) a není v něm nejmenší tmy (1 J 1,5). On je Božím Synem od věčnosti, ale my se stáváme Božími syny a dcerami z milosti, my milost potřebujeme. My máme hledat a poznávat pravdu, jak říkal Mistr Jan Hus – z Písma svatého, smysly a rozumem, ale on sám je pravdou. On je zdrojem světla, života, milosti a pravdy.

Vánoční poselství, do kterého evangelista Jan zahrnuje celý svět a všechny lidi, se týká také nás. Máme možnost přicházet a navracet se k prapůvodnímu zdroji světla a života, kterým je Bůh v Kristu. A také se nechat obohatit výsadou být sami Božími dětmi. Edita Steinová, filozofka a mystička, říká: „Být Božím dítětem znamená nechat se vést Boží rukou, činit Boží vůli, ne svou vlastní, do Božích rukou vložit všechny starosti a naděje, netrápit se už starostí o sebe a o budoucnost. Na tom se zakládá svoboda a radost Božího dítěte“ (*Vánoční tajemství, cit. s. 25*).

V Prologu se mluví o nepřijetí Ježíše – nového světla (J 1,11), i o jeho přijetí těmi, kteří tak získali výsadu stávat se Božími dětmi (J 1,12). V obecném smyslu přijetí nějakého názoru vyžaduje z naší strany otevřenost myšlení. Přijetí druhého člověka předpokládá kladný vztah k němu. Kroky k přijetí něčeho mohou být už v tom, že přemýšlíme, s čím se setkáváme, že se něco snažíme poznat a udělat si o tom svůj názor. Ale skutečné přijetí znamená, že se nás to bytostně dotýká, že to vezmeme za své. Přijetí Krista znamená mít otevřené srdce pro Boha i pro druhé lidi.

Ale pro toto poznání a přijetí Krista potřebujeme vztah víry. Mistr Jan Hus ve svém vánočním kázání na Prolog mluví o zatemněném vnitřním zraku. To způsobují temná srdce zatížená nadutostí a pokrytectvím. Abychom jasnou Boží záři